

DOI: 10.26565/2786-5312-2023-98-02

УДК 811.133.1'367.335.1

Вороніна М. Ю.

кандидат філологічних наук, доцент кафедри романо-германської філології
Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна;

e-mail: marinavoronina@karazin.ua;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7533-7463>

Нестеренко О. І.

старший викладач кафедри романо-германської філології

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна;

e-mail: he.nesterenko@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8082-3386>

Комплексний аналіз засобів вираження епістемічної модальності у художньому франкомовному дискурсі

Статтю присвячено вивченню засобів вираження епістемічної модальності у сучасному франкомовному дискурсі. Концептуальна база проявів модальності знаходить свою реалізацію у мові, через яку людина передає свої знання, компетенції та ставлення до світу. Результати дослідження вчених привели їх до визнання трихотомічної природи категорії модальності: алетичної, епістемічної та деонтичної. Епістемічна модальність має безпосереднє відношення як до знань мовцем світу, його довіри або недовіри до дійсності, так і до наданої у висловленні інформації. Епістемічна вірогідність здійснення факту має такі понятійні аспекти як наявність, передбаченість, можливість – неможливість (часткові або тотальні). Епістемічна модальність також може бути об'єктивною або суб'єктивною. Об'єктивна епістемічна модальність передається граматичними формами дієслова в Умовному стані I та II. Щодо суб'єктивної епістемічної модальності, вона міститься у конкретних лексичних модалізаторах. У художньому дискурсі епістемічна модальність проявляється у комунікативних ситуаціях, що знаходять своє підтвердження у більш масштабному розмірі, такому як контекст. У трихотомічному розподілі “висловлення – ситуація – контекст” кожна частина має свою роль і відображає задумку автора в залежності від загального змісту. Засоби втілення авторських задумів, що є модально марковані, аналізуються з точки зору присутності в них конкретних модалізаторів, граматичних форм дієслів у Умовному способі I та II, а також з урахуванням ролі ситуації і контексту. Граматичні та лексичні мовні засоби, через які відтворюється ставлення мовця до дійсності, за змістом не є однаковими, їх можна поділити на чотири основні групи в залежності від ступеня впевненості – невпевненості, вірогідності – невірогідності. У художньому дискурсі через ці засоби автор розкриває своє ставлення до дійсності, до світу, так само як і ставлення до них персонажів твору. Для цього письменник використовує цілий арсенал модальних маркерів зі значенням впевненості – невпевненості, вірогідності – невірогідності.

Ключові слова: висловлення, епістемічна модальність, контекст, ситуація.

Як цитувати: Вороніна, М., & Нестеренко, О. (2023). Комплексний аналіз засобів вираження епістемічної модальності у художньому франкомовному дискурсі. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов*, (98), 15-20.

<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2023-98-02>

In cites: Voronina, M., & Nesterenko, O. (2023). A comprehensive analysis of means of expression of epistemic modality in french-language fictional discourse. *The Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series: Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching*, (98), 15-20.

<https://doi.org/10.26565/2786-5312-2023-98-02>

1. ВСТУП

Актуальність дослідження полягає у поглибленій розробці універсального характеру категорії модальності. Інтерпретація модальності з позиції суб'єкта як у мові, так і в його загальному відношенні до лінгвістичного або екстралінгвістичного просторів, дає нові можливості дослідження мовленнєвих проявів достовірності, необхідності, впевненості, невпевненості, спростування, заперечення, позитивної або негативної оцінки факту дійсності.

Об'єктом дослідження виступає категорія модальності у франкомовному художньому дискурсі.

Предметом дослідження є засоби вираження категорії епістемічної модальності у художніх творах.

Метою дослідження є виявлення, опис та аналіз засобів вираження епістемічної модальності у франкомовному художньому дискурсі.

Для реалізації цієї мети необхідно вирішити такі завдання: 1. уточнити лінгвістичний статус епістемічної модальності в системі модальних значень; 2. провести систематизуючий опис засобів актуалізації епістемічної модальності; 3. простежити характер та особливості оцінки мовцем реальної дійсності; 4. виявити особливості функціонування епістемічної модальності в художньому дискурсі.

Матеріалом дослідження слугували художні твори французьких письменників.

Наукова новина дослідження зумовлюється поєднанням дескриптивного аналізу для опису ситуацій, що надаються у якості прикладів, дистрибутивного аналізу у розгляді цілісної структури зі значенням модальності, а також компаративного аналізу для порівняння сили ефекту, що здійснюється на оточення.

2. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Різні уявлення про модальність відображають нашу когнітивну активність. Пошуки інваріантів мисленнєвої діяльності людини привели дослідників до трьохмірної визначеності логічної категорії модальності з урахуванням всіх диференційних ознак кожного окремого її виду: алетичної, деонтичної, епістемічної. Алетична модальність позначає сенс висловлення як реальність – неральність, відображає дійсність і знаходиться на осі «істинно – хибно». Деонтична модальність характеризує висловлення, виходячи з принципу дозволеності – недозволеності в рамках моральної норми, вона відбиває ступінь відповідності ситуації морально-етичним побажанням мовця. Епістемічна модальність у вербальному вираженні ідентифікується як вірогідність – невірогідність того, що має (може мати або мало) місце в тій чи іншій гіпотетичній ситуації реального світу. Кожна з них є носієм особливих рис та засобів вираження у мові.

Загальним принципом трихотомічного розподілу є відношення мовця до дійсності. У лінгвістичному просторі модальність відбивається на рівні окремого висловлення та відтворює ставлення мовця до дійсності (об'єктивна модальність) і ступінь довіри мовця до окремої інформації, яка міститься у висловленні (суб'єктивна модальність).

Епістемічна модальність має безпосереднє відношення до загальних уявлень мовця про світ; через неї він висловлює свою довіру – недовіру до наданої інформації. І саме через суб'єктивне сприйняття епістемічна модальність відбиває ступінь вірогідності – невірогідності у висловленні. Н. Ле Керлер класифікує значення епістемічної модальності наступним чином: 1. впевненість: *Elle va venir certainement. Je suis sûr qu'elle va venir*; 2. впевненість, але не безумовна: *Je crois qu'elle va venir*; 3. впевненість з допущенням неспроможності здійснення: *Elle pourrait venir. Elle va venir peut-être*; 4. допущення: *Il paraît qu'il vienne*; 5. допущення здійснення під сумнівом: *Il est possible qu'elle vienne*; 6. повна невпевненість: *Je ne suis pas sûr qu'elle vienne*; 7. невпевненість часткова: *Il est peu probable qu'elle vienne* [10]. Ступінь впевненості – невпевненості мовця в здійсненні наданого факта є головним чинником в оцінці конкретної інформації.

Якщо співвіднести цю модальність знання з двома головними операторами модальної логіки (повне ствердження – повне заперечення), можна зробити висновок, що епістемічна вірогідність здійснення факту має ознаки наявності, передбаченості або, навпроти, є тільки можливою – неможливою, гіпотетично-віртуальною. Цей тип можливості іноді називають двосторонньою можливістю, що існує або не існує. Засоби вираження такої модальності варіюються від екстралінгвістичних (міміка, жести), просодичних (інтонація) до граматичних (вживання стану й часу дієслів) та лексичних (окремі вислови та слова).

Епістемічна модальність включає як маркери зі значенням впевненості, так й зі значенням невпевненості в залежності від ступеню довіри мовця до інформації. «Ступінь впевненості мовця може простягатися від абсолютної впевненості до абсолютної невпевненості» [9, с. 71]. Але на шкалі, що позначає східний рівень впевненості, не беруться до уваги такі маркери як «сумнівний, маловірогідний» тощо. Йдеться про такі, що мають ступінь впевненості доволі високий в заперечному реченні, а не у стверджувальному. Е. Ту Волд доводить, що вісь епістемічної модальності йде від абсолютної впевненості через невпевненість (часткову або тотальну) до повної впевненості у протилежному. Дослідниця характеризує епістемічний ряд наступним чином: 1. абсолютна впевненість: *Elise est là. Elise est certainement là*; 2. часткова невпевненість: *Elise doit être là. Elise est probablement là. Je crois qu'elle est là. Il est possible qu'elle soit là*; 3. повна впевненість

у протилежному: *Je ne crois pas qu'elle soit là. Il est douteux qu'elle soit là* [12].

Епістемічна модальність знаходить своє вираження у граматичних та лексичних засобах. Згідно з наданою по ступеню градації схемою, можна поділити засоби вираження епістемічної модальності на чотири умовні групи. До складу першої групи входять засоби зі значенням абсолютної впевненості мовця у наданій інформації. З граматичних засобів у цій групі відзначається наявність теперішнього часу дійсного способу дієслова *être*, з лексичних – прислівник *certainement* та його еквіваленти. Другу групу складають засоби, що позначають часткову невпевненість, коливання мовця. У цій групі виокремлюється симбіоз граматичного та лексичного значень: модальне дієслово *devoir*; перша особа однини дієслова *croire*; умовний спосіб – II дієслова *être*, що є підпорядкованим головному реченню з вираженням семантичної можливості. Суто до лексичних засобів відносяться прислівники *peut-être*, *probablement* та їх еквіваленти. До третьої групи зі змістом повної невпевненості належать наступні граматичні засоби: умовний спосіб – II; перша особа однини дієслова *croire* з семою ознаки точки зору. Лексичним засобом є безособовий зворот *il est douteux*, його головний сенс полягає саме у значенні прикметника *douteux* з семою абсолютної невпевненості мовця у наданій інформації. Четверта група, як і перша, передає абсолютну впевненість, але з зовсім протилежним сенсом, де особистість є відсутньою: дієслово *être* у теперішньому часі дійсного способу та безособовий зворот *il est évident* як лексичний засіб та його еквіваленти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі розподілу епістемічної модальності на об'єктивну та суб'єктивну, розмежовуються й окремі засоби їх вираження [8]. Суб'єктивна модальність передає відношення суб'єкта мовлення до висловлення, а об'єктивна модальність є вираженням висловлення в цілому відносно реальності. У французькій мові об'єктивна модальність втілюється через вербальні форми способів дії: об'єктивна епістемічна модальність міститься у Умовних способах – I і II; суб'єктивна епістемічна модальність передається через конкретні модалізatori (прислівники, прикметники, слова та речення-вставки, інтонацію).

Il serait bon de payer la note [14, с. 19].

Показником об'єктивної епістемічної модальності виступає дієслово *être* у Умовному способі – I.

Soit que ce filtre fût, vraiment, composé d'une matière irrésistante, soit que la dame y eût versé trop de liquide, le filtre creva [13, с. 22].

У висловленні з об'єктивною епістемічною модальністю ситуація нерозуміння причин того, що мало місце, передається у подвійному вживанні Умовного способу – II, а саме: *soit que...soit que* та дієслова *verser* у минулому часі Умовного способу – II.

Il faudrait tout de même que tu expliques pourquoi elle a passé la journée de dimanche avec toi [16, с. 28].

У першій модусній частині вживання дієслова *falloir* в Умовному способі – I вказує на об'єктивну епістемічну модальність, але нерішучість у першій частині висловлення підтверджується й у другій частині вживанням дієслова *expliquer* також в Умовному способі – I.

Ce sera la procédure la plus indiquée, peut-être [15, с. 8].

У цьому прикладі через прислівник-модалізатор *peut-être* передається невпевненість мовця у факті важливості того, що коїться.

Дискурс – це текст, що розглядається у поєднанні з екстралінгвістичними засобами. Об'єктом вивчення дискурсу є мовлення, мовленнєва взаємодія. Аналіз дискурсу містить стратегію та інтенцію, розуміння мовленнєвого акту як з боку суб'єкта мовлення (мовця), так і з боку реципієнта (слухача), а також сукупні ментальні процеси: етнографічні, психологічні, соціокультурні правила та стратегії розуміння з обох боків. Найважливішою характеристикою дискурсу є інтерактивний характер, послідовна когерентність [7]. Художній дискурс – це сукупність висловлень вербального характеру, що надається з боку письменника та знаходить своє розуміння у читача. На відміну від дискурсу взагалі, художній дискурс супроводжується цілісною гамою естетичних факторів у конкретних видах та формах [5;6]. Автор через призму точки зору персонажів та вигадані елементи оповіді висловлює свою власну думку і свій погляд на реальність. М. Ремон вводить поняття «модальності» для передання реалій з оціночною характеристикою автора: модальність часу, простору, подій тощо [11]. Саме через феномен такої модальності читач або критик сприймає події та характери твору і таким чином визначає особистість письменника, його творчість, персонажі, естетичне кредо. Модальності авторського твору відображаються у конкретних змістовних ситуаціях, тексти та репліках персонажів. Вербальні прояви епістемічної модальності у значній мірі впливають на мову автора. Розповіді історію – це завжди зайняти позицію по відношенню до цієї історії, так само як і до подій, що впливають на цю історію. Її треба помістити у часі (модальність часу), у просторі (модальність простору), організувати текст (модальність тексту), визначити проблеми (модальність проблем), надати точку зору (модальність точки зору) [11, с. 103 – 171].

Мовні елементи, що передують та йдуть слідом за означеною одиницею, створюють для неї оточуючу вербальну середу, яка у лінгвістиці має загальну назву контекст. Контекст може бути мінімальним або максимальним. Мінімальний контекст ототожнюється з ситуацією, а максимальний зі всім текстом, що має вплив на ситуацію. Він дає можливість встановити функцію цієї одиниці у всьому висловленні мовця або автора. Контекст є необхід-

ною умовою комунікації [2; 3]. Він є задіяним для розуміння мовного аспекту, що має на увазі процес спілкування, єдності або протиставлення думок, стосунків, обмін інформацією тощо. Комунікація складається з комунікативних актів, у яких комуніканти створюють висловлення та інтерпретують їх, і таким чином породжують ситуацію взаємодії. Першою умовою для створення ситуації комунікації є кодаж інформації (лінгвістичні засоби) [1; 11]. Другою умовою є цільове спрямування висловлення мовця з оціночною конотацією, йдеться про його ставлення до вірогідності відображеної дійсності. Це ставлення передається мовними засобами: граматичними (дієсловами у заданому стані та часі), лексичними модалізаторами (прислівниками типу *peut-être, sans doute, bien sûr*). Третьою умовою успішності комунікації є екстралінгвістичний фактор [4]. Співрозмовники повинні мати загальні уявлення оточуючої дійсності, більш-менш спільне розуміння факторів, що впливають на цю реальність в широкому сенсі: історичні, соціальні тощо. Сукупність соціальних умов, що беруться до уваги при вивченні соціальної та лінгвістичної поведінки, визначається як соціальний контекст вживання мови. Загальні дані про культурну та психологічну ситуацію, про досвід та знання співрозмовників утворюють контекст ситуаційний.

Важливим чинником у ситуативній розкладці виступає пресупозиція, попередній досвід, яким користуються співрозмовники. Вони повинні порозумітися, мати однакові мовні знання та спільну екстралінгвістичну базу. Свої комунікативні наміри мовець реалізує, знаходячись в конкретних умовах та базуючись на тотожній комунікативній компетенції реципієнта щодо теми та обставин мовного процесу. Пресупозиція – це конгломерат загальних знань суб'єкта та реципієнта, але вони знаходяться на різних рівнях ієрархії. Ініціативна частина належить суб'єкту мовлення, це він визначає тему, поглиблює її у разі необхідності та пропонує реципієнту скористатися наданою інформацією і, якщо йдеться про співрозмовників, а не автора з читачем, прореагувати. Таким чином встановлюється функціональна ієрархія, де мовець користується значними привілеями перед реципієнтом.

Мова є доволі тонким механізмом, що призводить до ефектів різного рівня: прямих та непрямих. У разі непрямих ефектів, які ставлять під сумнів сказане, необхідно звертати увагу на значення дейксіса. При вивченні дейктичних елементів доходимо висновку, що мова створена для існування в контексті. Це особлива взаємодія двох мовців, розмова тет-а-тет, найбільш типовий діалог. Мова знаходить своє відображення і в інших формах: письмо, монолог, одностороння розмова. Вживання дейксісу є важливим для розуміння засобів епістемічної модальності, тому що через модальність виявляється ставлення до того, що промовляється: «я» несе біль-

ше особистої оцінки ніж «вони». А вживання другої особи має відношення не тільки до епістемічної, але й до деонтичної модальності.

У співвідношенні висловлення – ситуація – контекст кожна частина цієї трихотомічної структури відіграє свою роль. Ситуація є комплементарною до висловлення, в той час як контекст має доповнювати ситуацію до повного розуміння першої одиниці у цьому розкладі – висловлення. Саме за таким принципом ієрархічної побудови розглянемо наступний приклад, взятий з оповідання А. Алле «*La belle inconnue*»:

Il descendait le boulevard Malesherbes... l'esprit ailleurs, loin, loin (et peut-être même nulle part), quand... il croisa une femme... Machinalement, il salua cette personne. Mais elle, soit qu'elle n'eût point reconnu notre ami, soit qu'elle n'eût point remarqué son salut, continua sa route... Et pourtant, se disait-il, je l'ai vue quelque part cette bonne femme-là, mais où diable! Et dans quelle condition? [13, с. 41]

Невпевненість чоловіка визначається у трьох висловленнях наступними засобами: *peut-être* (лексичний засіб невпевненості суб'єктивної епістемічної модальності); *soit qu'elle n'eût point reconnu notre ami, soit qu'elle n'eût point remarqué son salut* (об'єктивна епістемічна модальність позначена Умовним способом – II дієслів *reconnaître* та *remarquer*); *mais où diable! Et dans quelle condition?* (слово-вставка, позначення суб'єктивної епістемічної модальності). Якщо взяти ці висловлення кожне окремо, ми можемо лише констатувати факт їх наявності та семантичний аспект кожного. Тільки поєднавши їх, отримаємо ситуацію, що полягає змістовно у описі випадкової зустрічі чоловіка з жінкою, з якою він вітається, але не отримує відповідного вітання. І деякий час він терзається думкою, де він міг її бачити, бо жінка здається знайомою. Таку ситуацію можна розглядати як поширену епістемічну модальність. Але повний її зміст ми зрозуміємо у разі задіяння всього контексту, що додає наступної інформації: він йде слідом за жінкою і, тільки побачивши її на порозі власної квартири, розуміє, що це його дружина. Звичайно, автор гіперболізує ситуацію, але й нашоухує на більш глибоке розуміння проблеми людського існування. Складна ситуація передається через ймовірні вигадки, що самі по собі не викликали би сумнівів, якби йшлося про звичайних людей, без додаткових супровідних обставин. Додаткове психологічне навантаження змінює увесь контекст поведінки героя. Без розуміння контексту, що майстерно відтворюється письменником, неможна зрозуміти ситуацію.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Категорія епістемічної модальності визначається як складна функціонально-семантична система, головним елементом якої є ступінь впевненості –

невпевненості мовця у висловленні. Ця категорія є об'єктивною, коли вона висловлює ставлення мовця до картини світу взагалі, і суб'єктивною – у разі його відношення до наданої інформації.

Формою епістемічної модальності виступають граматичні та лексичні мовні засоби, через які відтворюється ставлення мовця до дійсності. За змістом ці засоби не є однаковими, їх можна поділити на чотири основні групи в залежності від ступеня впевненості – непевненості, вірогідності – невірогідності.

У художньому дискурсі через ці засоби автор розкриває своє ставлення до дійсності, до світу, так само як і ставлення до них персонажів твору.

Для цього письменник використовує цілий арсенал модальних маркерів зі значенням впевненості – неупевненості, вірогідності – невірогідності.

Епістемічна модальність знаходить своє вираження у конкретних висловленнях, але для повного розуміння задуму автора необхідно брати до уваги ситуацію та контекст.

Перспективи подальших досліджень пов'язують з удосконаленням методики поєднання інструментів дистрибутивного аналізу у розгляді цілісної структури зі значенням модальності з компаративним аналізом для порівняння сили ефекту, що здійснюється на оточення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Войтенко, Л. І. (2020). *Художня література як форма комунікації*. Одеса: ОНУ імені І. І. Мечникова.
2. Кононенко, В. І. (2021). *Прагматика художнього тексту: пошуки новостилі*. Київ; Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. ун-т ім. Василя Стефаника.
3. Приблуда, Л. М. (2022). Художній дискурс: проблема інтерпретації. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*, 1 (ч.1, т. 33(72)), 78 – 82.
4. Семенюк, О. А. (2019). Художній дискурс як відображення авторської картини світу (лінгвокультурологічний підхід). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*, 1 (т. 30 (69)), 7–10.
5. Фролова, І. Є. (2015). *Регулятивний потенціал стратегії конфронтації в англomовному дискурсі*. (Автореф. докт. філол. наук). Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Харків.
6. Фролова, І. Є. Омечинська, О. В. (2018). Специфіка художнього дискурсу та його аспектів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Іноземна філологія»*, 87, 52–61.
7. Шевченко, І. С. (2005). Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен*. Харків: Константа, 105 – 117.
8. Шило, С. І. (2017). Поняттєві сфери термінів для номінації спонукальної модальності. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 17, 162 – 165.
9. Le Querler, N. (1996). *Typologie des modalités*. Caen.
10. Le Querler, N. (2004). *Les modalités en français*. *Revue belge de Philologie et d'Histoire*, 643 – 656.
11. Raimond, M. (2000). *Le roman*. Paris: Armand Colin.
12. Thue Vold, E. (2008). *Modalité épistémique et discours scientifique*. Bergen.

ДЖЕРЕЛА ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

13. Allais, A. (1972). *Plaisir d'humour*. Paris: Edition de Fallois.
14. Carco, F. (1984). *Rien qu'une femme*. Paris: Albin Michel.
15. Giono, J. (1970). *Regain*. Paris: Bernard Grasset.
16. Troyat, H. (1965). *Le vivier*. Paris: Hatier.

Стаття надійшла до редакції 20.10.2023

Стаття рекомендована до друку 30.11.2023

Voronina Maryna – Associate Professor at the Department of Romano-Germanic philology, PhD in Philology, V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: marinavoronina@karazin.ua; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7533-7463>; Tel.: +380985365845

Nesterenko Olena – Senior Lecturer at the Department of Romano-Germanic philology V. N. Karazin Kharkiv National University; e-mail: he.nesterenko@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8082-3386>; Tel.: +380508166675;

A COMPREHENSIVE ANALYSIS OF MEANS OF EXPRESSION OF EPISTEMIC MODALITY IN FRENCH-LANGUAGE FICTIONAL DISCOURSE

The article is devoted to the study of means of expression of epistemic modality in modern French-speaking discourse. The conceptual base of modality manifestations finds its implementation in language, through which a person convey their knowledge, competences and attitude to the world. The results of scientific research led to recognition of the trichotomous nature of the category of modality: alethic, epistemic and deontic. Epistemic modality is directly related to the speaker's knowledge of the world, his trust or distrust of reality, and to the information provided in the utterance. The epistemic probability of the realization of the fact has such conceptual aspects as availability, predictability, possibility - impossibility (partial or total). Epistemic modality can also be objective or subjective. The objective epistemic modality is conveyed through the grammatical forms of the verb in Conditional I and II. As for subjective epistemic modality, it is found in specific lexical modalizers. In fictional discourse, epistemic modality occurs in communicative situations that manifest themselves on a larger scale, such as context. In the trichotomous division "utterance - situation - context", each part has its own role and reflects the author's idea depending on the general content. The means of implementing the author's ideas, which are modally marked, are analyzed from the point of view of the presence in them of specific modalizers, grammatical forms of verbs in Conditional mode I and II, given the role of the situation and context. Grammatical and lexical language means, through which the speaker's attitude to reality is reproduced, are not the same in content, they can be divided into four main groups depending on the degree of confidence - uncertainty, probability - improbability. In fictional discourse, through these means, the author reveals his attitude to reality, to the world, as well as the attitude of the characters of the work to them. For this purpose, the writer uses a whole arsenal of modal markers with the value of confidence - uncertainty, probability - improbability.

Key words: context, epistemic modality, situation, utterance.

REFERENCES

- Frolova, I. Ye. (2015). *Rehuliatyvnyj potentsial stratehii konfrontatsii v anhlomovnomu dyskursi* (Avtoref. dokt. filol. nauk). [Regulatory potential of confrontation strategy in English discourse (Doctor of Science in Philology Thesis synopsis)]. Kharkiv's'kyj natsional'nyj universytet imeni V. N. Karazina, Kharkiv. (in Ukrainian)
- Frolova, I. Ye. Ometsyn's'ka, O. V. (2018). Spetsyfyka khudozhn'oho dyskursu ta joho aspektiv [Specificity and aspects of fictional discourse]. *Visnyk Kharkivs'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Inozemna filolohiia» [Journal of V.N. Karazin Kharkiv National University. Series "Foreign Philology. Methods of Foreign Language Teaching]*, 87, 52–61. (in Ukrainian)
- Kononenko, V. I. (2021) *Prahmatyka khudozhn'oho tekstu: poshuky novostyliu [Pragmatics of fictional text: searching for a new style]*. Kyiv; Ivano-Frankiv's'k: Prykarp. nats. un-t im. Vasylia Stefanyka Publ. (in Ukrainian)
- Prybluda, L. M. (2022). Khudozhnij dyskurs: problema interpretatsii [Fictional discourse: the problem of interpretation]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Filolohiia. Zhurnalistyka [Scientific papers of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: "Philology. Journalism"]*, 1 (ch.1, t. 33(72)), 78 – 82. (in Ukrainian)
- Semeniuk, O. A. (2019). Khudozhnij dyskurs iak vidobrazhennia avtors'koi kartyny svitu (linhvokul'turolohichnyj pidkhid) [Fictional discourse as a reflection of the author's picture of the world (linguistic-cultural approach)]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho. Seriya: Filolohiia. Sotsial'ni komunikatsii [Scientific papers of V.I. Vernadsky Taurida National University. Series: "Philology. Journalism"]*, 1 (t. 30 (69)), 7–10. (in Ukrainian)
- Shevchenko, I. S. (2005). Kohnityvno-prahmatychni doslidzhennia dyskursu [Cognitive and pragmatic studies of discourse]. *Dyskurs iak kohnityvno-kommunikatyvnyj fenomen [Discourse as acognitive and communicative phenomenon]* (pp. 105–117). Kharkiv: Konstanta Publ. (in Ukrainian)
- Shylo, S. (2017). Poniattievi sfery terminiv dlia nominatsii sponukal'noi modal'nosti [Conceptual spheres of terms for the nomination of motivational modality]. *Aktual'ni pytannia humanitarnykh nauk [Topical Issues of the Humanities]*, 17, 162 – 165. (in Ukrainian)
- Vojtenko, L. I. (2020). *Khudozhnia literatura iak forma komunikatsii* [Fiction as a form of communication]. Odesa: ONU imeni I.I. Mechnykova Publ. (in Ukrainian)
- Le Querler, N. (1996). *Typologie des modalités*. Caen.
- Le Querler, N. (2004). *Les modalités en français*. Revue belge de Philologie et d'Histoire, 643 – 656.
- Raimond, M. (2000). *Le roman*. Paris: Armand Colin.
- Thue Vold, E. (2008) *Modalité épistémique et discours scientifique*. Bergen.

ILLUSTRATIVE MATERIAL

- Allais, A. (1972). *Plaisir d'humour*. Paris: Edition de Fallois.
- Carco, F. (1984). *Rien qu'une femme*. Paris: Albin Michel.
- Giono, J. (1970). *Regain*. Paris: Bernard Grasset.
- Troyat, H. (1965). *Le vivier*. Paris: Hatier.

The article was received by the editors 20.10.2023

The article is recommended for printing 30.11.2023